

'We zijn elk respect voor de zwakheid van ouderen kwijtgeraakt, alsook het besef dat hen steunen in de laatste jaren voor hun dood voor ons allen belangrijk is.'

De medische wetenschap mag er dan sterk op vooruitgegaan zijn, onze omgang met bejaarden laat volgens auteur **MADELEINE BUNTING** te wensen over (in The Guardian).

die zoiets mogelijk maken, in een andere richting, en dan ziet het er niet goed uit. Voor het klimaat is dit al het geval. Maar er is geen alternatief. Politiek speelt nu eenmaal een sleutelrol, ook al is die niet sexy of mooi om te zien.

Bankiers komen ermee weg

Het gevoel leeft bovendien dat de politiek erg ver van de mensen staat en dat de banken en geldgokkers een voorkeursbehandeling krijgen. Dat de gewone man geofferd wordt op het altaar van de crisis. Dat is wat de *indignados* en de Wall Street-bezitters aanklagen. Trouwens, was een van de lonten van de Arabische lente ook niet dat zoveel mensen geen werk hadden? In Israël klaagde men het gebrek aan betaalbare woningen aan. In India kwam men op straat om het corrupte bestuur aan te kaak te stellen.

2011 kan gezien worden als een jaar van protest: disparate ontevredenheid over wat het systeem te bieden heeft en hoe de politiek daarmee omgaat. Protestbewegingen op verschillende plekken laten zich inspireren door elkaar. Ze bieden geen alternatief model, maar zetten wel druk in de goeie richting.

De mens is een kudde die met al die andere warme lijven, ook als het richting afgrond gaat

Ik begrijp de ontevredenheid. In de politieke discussies ligt de klemtoon weinig op werk en jobcreatie, nochtans de toegangspoort tot kansen in het leven voor gewone mensen. Werk is een afgeleide van groei: superlage rentes moeten hakkelende banken aanzetten tot kredietverlening en daar moet dan werk van komen. De socialistische markteconoom Hyman Minsky – die de crisis voorspelde – plaatste daar decennialang vragen bij en suggereerde dat de staat zou optreden als een tewerksteller in laatste instantie. Misschien moeten we dat effectief onderzoeken. In India gebeurt het al.

Hoe we de wereld opnieuw moeten opbouwen, nu het kompas defect is, dat zullen we de komende jaren met zijn allen moeten uitzoeken. Dat wordt geen makkelijke zaak, zeker niet omdat de bevolkingen zelf vaak erg verdeeld zijn. Nationalisme en populisme tieren welig en dat bemoeilijkt dikwijls compromissen. In de huidige omstandigheden met een bijwijlen verlamde politiek kunnen bewegingen, al of niet via 'de straat', mee de richting bepalen. De democratie heeft vele gezichten.

BRIEF VAN DE DAG

GEEN CARITATIEVE HARDNEKKIGHEID

De reactie van Chris Gastmans (*DS 13 oktober*) op de problematiek van levensmoeheid die aan bod kwam op het jongste Leif-symposium, heeft een hoog *déjà vu*-gehalte. Zijn bezorgdheid is niet nieuw, gezien al bij de Oude Grieken door sommigen een aanpassing van

de samenleving voorgesteld werd als de ultieme oplossing voor zelfdoding.

Intussen is de westerse maatschappij ongeloflijk geëvolueerd en niet het minst op medisch gebied. De spijttechnologie is voor ons allen gemeengoed geworden, hoewel we niet altijd beseffen dat deze therapeutische verworvenheden amper vijftig jaar beschikbaar zijn. Bovendien worden we dankzij onze westerse welvaart almaar ouder, gemiddeld meer dan tachtig jaar. Mensen kregen vroeger de kans niet om te lijden aan hartfalen, gangmoeilijkheden of om dement te worden. Ze leefden daarvoor niet lang genoeg.

De ontwikkeling van medische technologie is bedoeld om leed te vermijden – genezen, aan levensverlenging doen en streven naar verbetering van levenskwaliteit – maar meer en meer merken we dat er ook een keerzijde aan de medaille bestaat.

Op het zinloos blijven doorbehandelen op uitbehandelden, zelfs met schadelijke afloop, werd door ons en anderen 25 jaar geleden al heftig gereageerd. Wanneer deze technologie onaangepast wordt gebruikt of te lang wordt volgehouden, doen we eerder aan 'stevensverlenging'. We boden toen als alternatief goede comfortzorg aan, palliatieve verzorging genoemd, die rekening hield met de vier dimensies van ernstig, chronisch zieken: pijn- en symptoomcontrole, psychologische ondersteuning, sociale opvang en aandacht voor de existentiële pijn.

Sindsdien blijven we hameren dat er méér middelen voor (palliatieve) verzorging vrijgemaakt moeten worden, zodat er automatisch minder zinloze, maar wel peperdure therapieën worden toegepast. Sommigen – zoals Chris Gastmans – beweerden toen dat door deze goed uitgebouwde palliatieve verzorging alle vragen naar euthanasie zouden verdwijnen. Het tegendeel is waar gebleken, hoewel België intussen over een van de meest performante palliatieve verzorging ter wereld beschikt. Zelfs vroegere tegenstanders van de euthanasiewet geven dit toe en vragen zelfs meer middelen om met al deze verzoeken om euthanasie zorgvuldig te kunnen omgaan.

Net als bij een uitbehandelde zieke therapeutische hardnekkigheid uit den boze is, mag een vraag naar euthanasie niet beantwoord worden met palliatieve hardnekkigheid. Net zoals optimale palliatieve verzorging geen antwoord kan bieden op alle lijden, kan optimale ouderenzorg nooit alle existentiële lijden wegnemen. Laten we dus voldoende investeren in opvang van ouderen, maar ook weer niet opnieuw bevoogden en vervallen in caritatieve hardnekkigheid.

Wim Distelmans bekleedt de leerstoel 'waardig levende' van deMens.nu aan de VUB.

EVA BERGHMANS

MET MAN & MOUSTACHE

Eva Berghmans woont in Brussel en werkt bij De Bezige Bij Antwerpen. Haar column verschijnt tweewekelijks op dinsdag.

Een vrouw kan zich lelijk vergissen in de man met wie ze haar leven dacht te willen delen. Dan blijkt hij plots, een respectabel aantal jaren na de eerste passionele kus, een bierbuik te hebben. Of een poker-verslaving. Of simpelweg een ander. Wel, mijn man heeft sinds kort een Snor. Als er nu één situatie was waarin ik me mezelf nooit had voorgesteld, dan wel aan de zijde van een snorrendrager.

Psychoanalyse zou uitsluitel kunnen brengen, maar vermoedelijk is mijn afkeer van zo'n borstel terug te brengen op de lectuur van *De griezels* van Roald Dahl, waarin de pater familias schimmels in zijn gezichtsberging kweekt, die zich voeden met

de restanten van zijn officiële maaltijden. Tel daarbij nog de schertsfiguur van de snorrendragende rijkswachter, een cliché waarvoor overigens een wettelijke grond bestond, want voor de politiehervorming was het rijkswachters verboden om een baard te hebben, maar een snor kon nog net.

Bref, ik was al in schok toen Nick Cave zijn snor liet staan. Kun je nagaan hoe het voelde toen mijn man zijn plan kenbaar maakte.

Hij is natuurlijk niet de enige die tegenwoordig met een snor rondloopt – de lifestylepers gewaagt geregeld van een trend, die ingeluid zou zijn door een defilé van Dirk Bikkembergs. Toogfilosofen en andere lifestylegoeroes zien er een strategie in om de mannelijkheid te heroveren, dat recht op woestheid dat de man zo brutaal is afgepakt met al dat gezeik over nieuwe mannen en hun metroseksuele maniertjes.

Nu ben ik ook nog journalist geweest, dus zo'n theorie wil ik altijd eerst bevestigd zien. Gelukkig moest ik onlangs in de garage zijn, zo'n mastodontgarage, met dozijnen techniekers, verkopers en blondines aan de balie, kortom, een bolwerk van testosteron. Daar was geen enkele snor te zien.

De nieuwe snorrendrager is vaak een artistiekerig type. Vreemd, als je bedenkt dat de snor tot voor kort haast exclusief met rijkswachters geassocieerd werd

Komt daarbij dat de nieuwe snorrendrager opvallend vaak een artistiekerig type is – wat heel vreemd is, als je bedenkt dat die snor tot voor kort haast exclusief met rijkswachters geassocieerd werd. En met tweederangs pornoacteurs, maar dat kan ook geen voldoende motivatie zijn, want de meeste vrouwen houden toch alleen maar van snorren als George Clooney eraan vastzit.

Na maandenlange observatie kan ik alleen maar besluiten dat het ergste nog moet komen. Samen met die snorren groeit er een geheim genootschap rebellen, mannen die het niet kan schelen wat hun vrouwen en werkgevers en klanten ervan denken.

Let er maar eens op de volgende keer dat twee snorrendragers zich in elkaars actieradius bevinden. Ze kijken elkaar in de ogen, knikken elkaar toe, maken een opmerking over elkaars snor. Vergeleken met de snor is voetbal klein bier op het vlak van *male bonding*. De snor is humoristisch, en niks bindt zo goed als humor. Er zijn genootschappen, wereldkampioenschappen, blogs, T-shirts, mokken – allemaal met een dikke vette knipoog. De snor is de haargeworden monnikluch van de ware vrijbuiters. Niet voor niets waren de Engelse dandy's in de negentiende eeuw ook zware supporters.

Bon, doordat snorren elkaar goed begrijpen, zat ik onlangs met twee stuks op een Parijs terras. Het was de laatste zomeravond en de rozenverkoper was vast van plan eruit te halen wat erin zat. 'Meneer, u hebt een snor, u bent vast romantisch', zei hij zonder blikken of blozen twee keer. Zelf was de rozenman perfect glad geschoren.

Ik besloot mijn kans te wagen en vroeg hem wat hij nu echt van die snorren vond. Waarna hij zich in een hoop bochten wrong, uitleggend dat hij nu eenmaal in Europa was en zich aanpaste aan de geplogenheden van het continent, maar dat in het land waar hij vandaan kwam, de snor toch meer iets voor de lagere klasse was. Dat maar een fractie van de succesvolle mensen in Bangladesh een snor heeft. En dat hij zelf ook maar over die dwaze snorren begon om een bloem te kunnen verkopen.

Ik heb meteen twee rozen van hem gekocht, hem feliciterend met zijn talent als marketeer, en elke snor er eentje gegeven, hen feliciterend met hun *silly moustaches*.

De dag nadien zat ik met mijn snor alweer op een terras, nog stilletjes nagenietend van mijn kleine triomf. Tot er een andere snor passeerde, die naar mijn man keek en uitriep: *Quelle belle moustache!* Nu kan ik alleen nog hopen en bidden dat hij zijn simpele model niet upgradet tot een walrus.